siit välja Pihkvasse (12. X 1841). I.-i langus oli Liivimaa aadli ja tema sõprade hiilgavaks võiduks. Tema tagandamist peeti talurahva jaoks niivõrt tähtsaks, et Liivi kubermanguvalitsus laskis sellest rahvale ametlikult eriliselt teatada.

Р. Б. Сл.; Чтенія въ Имп. Общ. ист и древн. Россійскихъ при Московск. Унив., 1865, кн. III; Е. Чешихинъ, Сборн. матеріаловъ и статей по исторіи Прибалт. края III, IV (1880, 1882), I. Бѣляевъ, Судьбы Православія (1901); Ю. Самаринъ, Окраины Россіи II, III, (1868, 1871); E. Sternberg, Die livländischen Bekehrungen . . . (1872). *H. Kr.*

IRV, Anton, kapten, Vabadussõja tegelane, sünd. 24. VIII 1886 Viljandi v., omandas alghariduse Viljandi algkoolis, oli põllutööline, mobiliseeriti ilmasõja puhkemisel reamehena 269. Novorževi jalav.-rügementi, omandas 1914—15 lahinguis Tilsiti, Tauroggeni ja Miitavi all ülesnäidatud vapruse eest kõik allohvitseri auastmed, ülendati nov. 1915 peale lahinguid Smorgoni all läänerinde ülemjuhataja poolt vapruse eest lipnikuks, ilmus nov. 1917 alamkaptenina Eestisse ja astus teenistusse 1. Eesti jalav.-rügementi, kus ta määrati kompanii ja hiljemini pataljoni ülemaks. Apr. 1918, Eesti väeosade likvideerimise eel Saksa okupatsioonivõimude poolt, ülendati I. kapteniks. Vabadussõja alul esimeste hulgas Eesti sõjaväkke teenistusse ilmunud, määrati I. 29. XI 1918 1. soomusrongi ülemaks, mis kohal ta eriti Vaivara lahingus üllatavat julgust ja külmaverelust üles näitas. Jaan. lõpul 1919 määrati I. soomusr. divisjoni ajut ülemaks, kellena ta mitme operatsiooni teostamisel silmapaistvat osa etendas. Isiklikult lahingut juhatades lõunarindel Egle kõrtsi juures langes I. 27. IV 1919 vaenlase kuuli läbi. — Oma isikliku vahvuse ja sõjalise andekuse tõttu on I.-el jäädavad teened Eesti Vabadussõja esimese järgu otsustavais heitlusis.

Sõjaministeeriumist saadud andmed. *T.*

IVAN III Vassiljevič, Moskva suurvürst, sünd. 22. I 1440 suurvürst Vassiili II Pimeda pojana, sai 1449 oma isa kaasvalitsejaks ja 1462 isa surma järel troonile. Tema valitsemise ajal toimusid selle ida-slaavi suurvürsti-riigi elus tähtsad sise- ja välispolitilised sündmused, mis olid olulisteks eeldusteks tõusva Suur-Vene välispolitilise agressiooni suurenemisele ka Liivimaa suhtes. Neist sündmusist väärivad mainimist: vene osa-vürstiriikide, välja arvatud Pihkva ja Rjäsan, alistamine Moskva ülemvõimule, tatari ikke lõpetamine, teadliku võitluse algus Poola-Leeduga maa-alade eest, mis olid asustatud vene õigeusulise rahvastikuga, tihedama ühenduse sõlmimine Lääne-Euroopaga, väeteenistuse reform, seadustekoodeksi (Sudebniku) koostamine jne. — Eriti tähtsaks sammuks n. n. Suur-Vene kogumisel oli Novgorodi alistamine Moskvale (1478), millele järgnes selles osariigis aastaid kestev Moskva võimu kindlustamine ja millel oli ka Liivimaa suhtes olulisi välis- ja kaubanduspolitilisi tagajärgi. Vallutanud Novgorodi, päris Moskva ka need välispolitilised suhted, mis sel osariigil olnud oma läänepoolsete naaberriikidega — Rootsi ja Liiviga, kujunedes ise märksa võimsamaks ja hädaohtlikumaks vastaseks viimatinimetatud riikidele. Olles liidus Rootsi vastase Taani kun. Hans I-ga avaldas I. rohket agressiivsust Rootsile alluva Soome vastu, sooritades sinna m. s. suurema sõjaretke (1496). Suur-Vene suurenevat pealetungivust Liivi vastu tähistas pahaendeliselt Narva kohale jõe vastakale kaldale vene kantsi — Ivanilinna — ehitamine 1492, mis küll a. 1496 rootslaste poolt maha põletati, kuid samal a. selle kindluse asutajate poolt uuesti üles ehitati. Püüdes kindlustada Moskva võimu Novgorodis ja selleks murda kohalikku tulunduslikku iseseisvust laskis I. seal 1494. a. sulgeda Hansa kaubakontori. See toiming tõi just Liivi kaubandusele ülisuurt kahju. Olles vaenujalal Novgorodiga püüdis I. kasutada tema vastu oma liitlasena ja mõjualusena Pihkvat. Siia oli Moskva juba enne Suur-Vene suurima koguja troonileastumist hakanud oma asevalitsejat saatma ja m. s. mõjuvalt osa võtma ka selle Vene osariigi ja Liivi suhete korraldamisest. I.-i ajal suureneb Moskva mõju siin tunduvalt. Pihkva saab nüüd temalt rohket toetust ka oma sõjalistes kokkupõrgetes Liiviga. Nii oli see olnud 1480—81. a. Veel suuremal määral aitas Moskva Pihkvat tema Liivivastastes võitlustes 1501.—02. a. Need sõjalised kokkupõrked viimatimainitud aa. olid rohkel määral Moskva suureneva sõjakuse tulemuseks. Leedu suurvürst Aleksander, kes oli võimetu üksi Moskva pealetungi oma maa-alale tagasi lööma, hankis enesele Liivi ordus sobiva liitlase, küllalt võimsa vähemalt takistama pihkvalasi toetamast Moskvat Leedu vastu. Vastavalt kokkuleppele Leeduga tungis Liivi ordumeister Plettenberg (vt.) 1501. a. hilissügisel Pihkva maa-alale ja purustas Vene väe, ei saanud aga midagi otsustavamat ette võtta, sest Leedu vägi jäi tulemata. Peale vahepealseid vastastikke rüüsteretki saavutas Plettenberg venelaste üle hiilgava võidu Smolina järve juures 13. IX 1502. Järgm. a. tehti Liivi ja Vene vahel rahu, mis kestis 1558. a.-ni, mil Vene tsaar Ivan IV, kasutades I. III ajal Moskva suurvürsti-riigis kujundatud politilisi ja ainelisi eeldusi, asus